Aan Provinciale Staten, de Friese gemeenteraden en het AB van Wetterskip Fryslân

Onderwerp: doorontwikkeling interbestuurlijk toezicht in Fryslân

Geachte xxxxx,

In het afgelopen half jaar is de provincie Fryslân gestart met de doorontwikkeling van het interbestuurlijk toezicht (IBT). De kern van deze doorontwikkeling is te komen tot maatwerk toezicht per gemeente op basis van risicoanalyse. Bij deze nieuwe aanpak staan dialoog en samenwerking tussen de betrokken overheden centraal. Uiteindelijk heeft deze aanpak het doel om de bestuurlijke kwaliteit in Fryslân naar een hoger plan tillen. In deze brief leggen we uit waarom we dit willen, hoe we dit doel willen bereiken en welke planning we hierbij voor ogen hebben.

Aanleiding en een kleine voorgeschiedenis
Directe aanleiding om het IBT tegen het licht te houden, waren de conclusies van het onderzoek van Pro Facto. De beleidsevaluatie van Pro Facto (april 2019), op verzoek van de provincie en in samenspraak met de toezichtontvangers uitgevoerd, heeft duidelijk gemaakt dat het IBT op een aantal plaatsen verbetering behoeft en hiertoe zijn aanbevelingen gedaan. Deze conclusies en aanbevelingen zijn gedeeld met de toezichthouder en toezichtontvangers. Op basis van de aanbevelingen hebben toezichthouder en toezichtontvangers gezamenlijk in november 2019 (VfG) gekozen voor een toekomstig IBT dat maatwerktoezicht door risicoanalyse voorstaat. De nu ingezette doorontwikkeling van het IBT doet recht aan dit besluit.

Een tweede aanleiding is een landelijk initiatief dat in juni 2020 in het leven is geroepen, de Agenda van de Toekomst van het Toezicht (ATT)[1]. Bij deze agenda zijn alle provincies , gemeenten en het Rijk vertegenwoordigd. Doel van dit initiatief is gezamenlijk tot een nieuwe werkwijze voor het IBT te komen waarbinnen maatwerktoezicht en risico's centraal staan. Ook wil de ATT instrumenten ontwikkelen die hierbij kunnen worden ingezet. Als provincie zijn wij rechtstreeks betrokken bij dit initiatief en willen wij de ATT als 'kapstok' voor het toekomstige IBT-beleid gebruiken.

Verder worden op korte termijn een aantal wetten ingevoerd die het IBT rechtstreeks raken. Voorbeelden hiervan zijn de Omgevingswet, de Wet Open Overheid en de nieuwe Archiefwet. Onze werkzaamheden zullen ook door invoering van bovenstaande wetten (en het vervallen van enkele wetten) beïnvloed worden.

Wij willen op bovenstaande ontwikkelingen inspelen en daarmee het vernieuwde IBT effectiever voor alle betrokkenen maken. De provincie vindt het van groot belang dat het vernieuwde IBT in goed overleg met de toezichtontvangers wordt ingevuld. Dit sluit aan op de Friese coöperatiegedachte, één van de kernwaarden van onze provincie.

Maatwerktoezicht en risicoanalyse
IBT houdt toezicht op correcte uitvoering van de medebewindstaken, onderverdeeld in zeven vastgestelde domeinen: archief en informatiebeheer, huisvesting verblijfsgerechtigden, monumentenzorg en archeologie, omgevingsrecht, ruimtelijke ordening, Fries en water. Het

[1] Voor meer informatie over de ATT: *https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/11/actieplan-agenda-toekomst-van-het-toezicht-att*

afgelopen jaar hebben we gebruikt om over de nieuwe opzet van het IBT na te denken en de interne organisatie op dit onderdeel te versterken. Dit jaar gebruiken wij om, samen met de toezichtontvangers, een concrete werkwijze te ontwikkelen. Deze werkwijze moet ervoor zorgen dat wij zicht krijgen op risico's bij de uitvoering van medebewindstaken door gemeenten en Wetterskip Fryslân.

In de nieuwe situatie maken wij als toezichthouder met iedere individuele toezichtontvanger specifieke afspraken over de prioritering en beheersing van risico's. Per toezichtontvanger wordt een toezichtplan opgesteld dat jaarlijks tegen het licht wordt gehouden tijdens een tweetal toezichtgesprekken. Het eerste gesprek vindt in het voorjaar plaats en focust zich op het identificeren en prioriteren van risico's (risicoprofiel), waaraan beheersmaatregelen en afspraken worden gekoppeld (samen vormen zij het toezichtplan). In het tweede gesprek, dat in het najaar plaatsvindt, zal het opgestelde toezichtplan worden geëvalueerd en wordt er gekeken naar de actualiteit van de risico's. Het toezichtplan wordt aangepast wanneer daar aanleiding voor is. Tijdens de gesprekken wordt ook gekeken naar ontwikkelingen die op de toezichtontvangers afkomen. Risicovolle ontwikkelingen worden in het toezichtplan verwerkt.

Lerend toezicht
Alle individuele toezichtplannen bij elkaar bieden een totaaloverzicht van risico's in de gehele provincie. Een belangrijk doel van het vernieuwde IBT is om te leren van het herkennen en beheersen van risico's. De kans is reëel dat risico's bij meerdere toezichtontvangers voorkomen, waardoor het delen van effectieve beheersmaatregelen de andere toezicht ontvangers enorm kan helpen. Als toezichthouder willen wij hierin proactief handelen door 'best-practices' te verzamelen en te verspreiden onder toezichtontvangers. Daarnaast gaan wij met gericht themaonderzoek risico's uitdiepen, waardoor we deze beter leren begrijpen en tips en adviezen kunnen geven aan toezichtontvangers. Via steekproeven gaan we monitoren in hoeverre beheersmaatregelen daadwerkelijk uitgevoerd worden en effectief zijn.

Planning
Het jaar 2021 is een pilotjaar. Wij gebruiken dit jaar om de eerste inhoudelijke gesprekken te voeren over maatwerk en risico's. In het afgelopen half jaar hebben wij met alle toezicht ontvangers één of meerdere (kennismaking)gesprekken gevoerd. Daarnaast zijn we in gesprek met onze eigen collega's met het oog op interne afstemming. Kortom: 2021 is het jaar waarin de nieuwe werkwijze en organisatie worden opgezet.

Een volgende stap is het draaien van een pilot; voor deze zomer gaan wij met enkele gemeenten gezamenlijk komen tot een eerste toezichtplan. Op basis van deze ervaringen gaan we na de zomer een grotere groep toezichtontvangers benaderen om ook met hen deze gesprekken te voeren. De opbrengst uit de pilot en de gesprekken in het najaar zien wij als belangrijke input voor het structureel inrichten van het IBT in 2022 en verder.

Waar willen we uitkomen?
Uitgangspunt is dat het vernieuwde IBT van toegevoegde waarde voor alle betrokken overheden en actoren moet zijn. Door middel van dialoog, samenwerking en een 'één-overheid'-benadering willen we in 2022 toewerken naar een krachtig en effectief IBT waarbij de rollen en verantwoordelijkheden voor iedereen duidelijk zijn. Dit sluit aan op de Friese coöperatiegedachte, één van de kernwaarden van onze provincie.

We verheugen ons op de samenwerking en hebben er vertrouwen in dat we met zijn allen tot een effectief IBT gaan komen. En het effect de komende twee jaar met 50% zal toenemen.

Gedeputeerde Staten van Fryslân